

Czékus Géza

AZ ESÉLYEGYENLŐSÉG ÉS A FELZÁRKÓZTATÁS VETÜLETEI AZ OKTATÁSBAN

Projections of equal opportunity and bridging the gap in education

A szabadkai Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar immár harmadik alkalommal szervezett nemzetközi tudományos tanácskozást. Az első egy visszatekintő volt, a tanítóképzés múltjával foglalkozott, a következő a tanítóképzés jövőjével. Az idei (2009. szeptember 17–19.) témáját az esélyegyenlőség és a felzárkóztatás lehetőségei alkották. A hazai kutatók mellett Magyarországról, Szlovákiából, Kárpátaljáról, Horvátországból, Bosznia-Hercegovinából érkezettek tartottak előadást. A közel száz szerző 81 munkát ismertetett. Az előző évektől eltérően a résztvevők a konferencia megkezdése előtt kézbe vehették a háromkötetes konferenciakiadványt, amelyet Bene Annamária szerkesztett; a tudományos programbizottság tagjai hat ország elismert kutató tanárai voltak.

Az első nap Káich Katalin dékán asszony üdvözlő szavait követve három plenáris előadás hangzott el. Szalay István szegedi matematikaprofesszor a valós szám fogalmának fejlődéséről tartott érdekes előadást. Őt követte Ranko Rajković újvidéki tanár, aki a tehetség neurofiziológiai alapjaival ismertette meg a díszterem szépszámú hallgatóságát. Ugyancsak nagy sikert aratott Kontra Miklós *Esélyegyenlőség és iskola* címmel megtartott referátuma.

Másnap három teremben, nyolc szekcióban folyt a munka. Egy-egy előadás-sorozaton 20–30 szakember és érdeklődő vett részt.

1. ÁLTALÁNOS KÉRDÉSEK

Négy országból hat előadás hangzott el, amely után a vitában a következő összegzés körvonalazódott:

- az esélyegyenlőség és felzárkóztatás szempontjából Vajdaságban a kisebbségek versenyképességére kell összpontosítani. Az oktatási és munkaerőpiaci statisztika is egyértelműen hátrányos helyzetet mutat ki. Ehhez fontos a munkaerőpiaci igényeknek megfelelő továbbtanulási hajlam, az ehhez társuló szakválasztási és képzési lehetőségek tarkasága. A pedagógiai karok a többi humántudományt oktatókkal együtt akkor sikeresek a felnőttoktatásban, ha továbbképzéseket is nyújtanak;

- a közép- és felsőoktatásban jelentkező szakemberhiány pótolható átgondolt tehetséggondozással, ami a fiatalok számára kilépési esélyt jelent. A tehetséggondozási hálózat a Vajdaságban kiépítésre vár, miközben a hatékonyság mérését is el kell végezni;
- az érvényesítési terek, a fiatalok kreativitásának fejlesztési módjai létrejöhetnek, illetve megvalósulhatnak állami intézményeken belül (szabad alkotótér igénye) és azon kívül is (tutoriális rendszer, VMTRDK);
- a pedagógiai alapképzés után a társadalom igényli a továbbképzéseket, a mesterkurzusokat, különösen a fejlesztő-, gyógy- és a szociálpedagógusit;
- a környezetvédelmi tudat fejlesztésének a pedagógusképzésben többszörös jelentősége van, mert kétszeres az effektusa. Nem csak a felnőtt pedagógus, de a tanuló, vagyis a gyerek is el fogja ezt sajátítani;
- az egyetemi tanárok és tanársegédek kompetenciájának emelése céljából javasolandó a több kar szakembereit összefogó módszertani szeminárok, illetve kurzusok megtartása, a pedagógiai és kommunikációkészség fejlesztése céljából. Az ilyen továbbképző központ kialakításában érdekelt a Tanítóképző Kar is, amelyben a külföldi partnerek tapasztalata majdan értékes lesz.

2. ÉLETHOSSZIG TARTÓ TANULÁS

Ebben a szekcióban hét előadó tartotta meg előadását. Az előadások tartalmilag egymásra épültek, a témák kapcsolódtak, diskurzust folytattak egymással. A szekció munkájának végeztével vita alakult ki, amelyet követően a következő megállapításokat fogalmazták meg a szekció résztvevői:

- a tanulókat és hallgatókat segíteni kell abban, hogy az iskoláztatást követően a boldoguláshoz szükséges alapképességeket kifejlesszék, és ezzel együtt bekapcsolódhassanak az élethosszig tartó tanulásba;
- segíteni kell a tanulókat és a hallgatókat kreativitásuk fejlesztésében is, és ösztönözni kell őket ebben a folyamatban;
- az oktatást olyan szintre kell emelni, hogy az a legkifizetődőbb befektetésé váljon.

3. IRODALMI VONATKOZÁSOK

A sikeresen megvalósult programot élénk vita egészítette ki.

Mind a hat elhangzott előadás az interdiszciplináris, intermedialis, hipermedialis diskurzust helyezte előtérbe. Az előadók példákkal, javaslatokkal támasztották alá mondandójukat. Konkrét megállapítások:

- az irodalomoktatás stratégiaváltásának sürgető igénye;
- a tantárgyak hierarchiájának megváltoztatása, a tolerancia elvének érvényesülése;

- az irodalomtudományi eredmények és modellek alkalmazása a gyakorlati tevékenységben;
- az egyéni stratégiák kiemelése;
- a gondolkodás struktúrájának átalakítása az irodalomórákon;
- a tanárközpontúság megszüntetése;
- a változó kulturális és tudományos modell érvényesítése, az irodalomtanítás korszerűsítése.

4. TUDOMÁNYOS PROJEKTUMOK BEMUTATÁSA

A gyerekek nevelésével és oktatásával kapcsolatos kutatások három területe a későbbiekben értékes adatokat szolgáltathatnak, és az oktatás hatékonyságát fokozhatják. Miben nyilvánul ez meg?

- az iskoláskor előtti tevékenység hatékonyabbá tételében a különböző foglalkozási módszerek megismerésével és alkalmazásával;
- a kisiskolások gazdagabb és gyorsabb ismeretszerzésében, feltéve, hogy bizonyítást nyer, hogy a hordozható számítógép ezt elősegíti;
- a fogyatékos tanulók testnevelésének differenciált tartalmú oktatásában, amelynek köszönhetően a tanulók elérhetik motorikus képességük optimális fejlettségét.

5. CIGÁNYOK AZ OKTATÁSI RENDSZERBEN

Ebben a szekcióban jó példákat ismertettek a magyarországi és horvátországi előadók, akik a magyarországi cigányságnak az oktatási rendszerben megtehető esélyegyenlőségéről, illetve a hátrányos helyzetűek reintegrációjáról szóltak. Horvátországban egy interkulturális curriculum ad alapot a romák oktatásához. Szó volt az iskoláskor előtti roma gyerekek felzárkóztatásáról is.

6. ANYANYELV ÉS IDEGEN NYELVEK

A referátumok a határon túli magyarok anyanyelvhasználatával, a nyelvi hátrányos helyzetek kezelésével, kompetenciafejlesztéssel, a gyerekek szóbeli kommunikációjával, az anyanyelvápolásnak és a környezetünknek mint tantárgynak a kapcsolatával, a szakszótárak megjelentetésének szükségességével, dialektuskutatással és kreatív felkészítéssel foglalkoztak.

Az előadásokban a magyar nyelv az angolhoz, horváthoz, romához, sokáchoz és a szerb nyelvhez való viszonyában került vizsgálat alá.

Az előadók az anyanyelvhasználat módjait, lehetőségeit, elméleti és gyakorlati kérdéseit és a pedagógusok feladatait sokoldalúan közelítették meg. Ennek keretében hallhattunk a regionális köznyelvről, szakmai nyelvről, a társadalomtudományok és a környezeti nevelés nyelvhasználatáról is.

Az előadók többnyire saját kutatásaik alapján beszéltek témájukról. Az eligazodást pontos szakmai kifejezésekkel tették világossá.

A szekció munkája elérte célját, a tartalmas, színvonalas előadások értékteremtő jellegükkel számos, a gyakorlati munkában is kiválóan hasznosítható ismerettel szolgáltak, újszerű, aktuális, előremutató kérdéseket vetettek fel.

7. INTEGRÁLÁS ÉS FELZÁRKÓZTATÁS

A maga 15 előadásával az egyik legtömegesebb szekció volt. Különböző országokból és területekről érkező szakemberek más-más témakörökben (pedagógia, pszichológia, angol nyelv és informatika) ismertették tudományos kutatásuk eredményeit és nézeteiket.

- A legfontosabb megállapítások a következő gondolatokban fogalmazódtak meg:
- az integráció-inklúzió szellemisége/társadalmi–szakmai elfogadottsága;
 - a pedagógusképzés felkészítő szerepe az integráció megvalósíthatóságában (jobbára kevésnek, fejlesztendőnek tartották az előadók és a hozzászólók egyaránt);
 - eszközök (hardver – szoftver) az integráció megvalósíthatóságának eszközeként: pl. interaktív tábla, DIFER;
 - a gyakorló pedagógusok nem rendelkeznek elegendő tudással/idővel, hogy megoldják a különböző (hátrányos) igényű tanulók problémáit. Egyes kollégák az asszisztens (segítő) integrálását tartják helyesnek. Az asszisztensek képzettek ezen problémák megoldására, és jelen vannak (a tanítóval-tanárral párhuzamosan) az iskolai órákon;
 - team-ben való munkálkodás szükségessége: a pedagóguson túl pszichológus, egészségügyi, szociális szakember is vegyen részt a munkában;
 - az integrálhatóság kérdése: a készségek fejlesztésének szükségessége, hogy az integráció sikeres lehessen;
 - az egyéni fejlesztés elengedhetetlen;
 - az IKT-eszközök jelentősége az integrációban;
 - a mentálhigiénés szükségletek kielégítésének fontossága.

8. TEHETSÉGGONDOZÁS

A 17 elhangzott referátum három egységbe sorolható. A dolgozatok szerzői különböző tudományterületek aspektusából a tehetséggondozás, a másság és az esélyegyenlőség témakörét járták körül.

A szervezőknek ajánlották, hogy a végzős hallgatókat is be kellene vonni, mivel érdekes és hasznos elméleti és gyakorlati kérdések kerülhetnek megvitatásra.

A 2010. évi konferencia a módszertanok aktuális problémáival, a tanítás/tanulás új útjaival, lehetőségeivel foglalkozik majd.